

Rundballefestivalen finner sted i august hvert fjerde år.

1-2-3: Til tonene fra Svanesjøen stabler traktorene rundballene opp på hverandre. Stive traktorledd til tross, dansen er rett og slett nydelig.

Traktorballett 1

Traktorballett 2

Traktorballett 3

Rundballefestivalen i Fjærland:

- Hvert fjerde år, neste gang i august 2010.
- Tema: Estetikk, kulturlandskap og landbruk.
- Initiativtaker: Fjærland Bondelag i samarbeid med andre lag og organisasjoner i Fjærland.
- Mål: Øke bevisstheten og skape debatt om hvordan landbruket daglig skaper og former kulturlandskapet rundt oss. *Tekst og foto: Heidi Hattestein og Marit Bendz*

Aktiviteter og arrangementene under Rundballefestivalen varierer fra gang til gang, følgende er fast:

- Rundballekunst
- Seminar og møter om estetikk og kulturlandskap
- Hinderløype, natursti, aktiviteter for små og store barn
- Rundballe-VM (konkurranse i styrke, spenst og hurtighet med rundball!)
- Traktorballett
- Dyreutstilling
- Fjelltur for å se kunsten fra høyden

DET GÅR I BALL I FJÆRLAND

Rundballer. Eller traktoregg som de også kalles. I Fjærland i Sogn og Fjordane blir de brukt til å skape landskapskunst.

Rundballene har en ytterst praktisk funksjon når det gjelder å oppbevare fôr, et alternativ til de tradisjonelle siloene. Javisst kan de være vakre perlekjeder i landskapet, men de er like fullt matnyttige og jordnære. Ikke noe tøys. Derfor ble Eline Orheim møtt med adskillig hoderysting da hun første gang foreslo å lage kunst av dem. Og ikke

nok med det, hun ville at bøndene skulle ta utfordringen; kvitte seg med fordommer mot langhåra kunstnertyper uten treller i hendene og selv bli kunstnere!

Bøndene var ikke verre på det enn at de tok utfordringen, og i 2002 begikk de tidens første rundballefestival i Fjærland.

- Bøndene stod for gjennomføringen, med rettledning fra ulike fagpersoner, sier Eline Orheim. – I begynnelsen protesterte de litt; de så ikke for seg at de kunne lage kunst. Men i etterkant er vi enige om at det kan de! sier Orheim, som har en internasjonal grad i økonomisk geografi og for øyeblikket jobber med regional utvikling ved fylkeskommunen.

- Jeg tror ikke bøndene kjenner seg igjen i mediebildet av bonden som sutrete og sidrompa, og de ønsker å vise at det er både moro og viktig å være bonde, sier Orheim.

MELLOM HØYE FJELL

”Fjell lyt du yver skal du koma lenger” skrev Hardanger-dikteren Olav H. Hauge. Når det gjelder Fjærland, er det vel rettere å si gjennom de høye fjellene. Bygda var uten veiforbindelse helt fram til Fjærlands-tunnelen med 6385 meter åpnet bygda mot Jølster i 1986. Noen år senere ble også fjellene mot Sogndal punktert, og plutselig befant Fjærland seg i hovedfartsåren mellom Sunnfjord og Sogn.

ELINE ORHEIM VILLE AT BØNDENE SKULLE KVITTE SEG MED FOR- DOMMER MOT LANGHÅRA KUNSTNERTYPER OG SELV BLI KUNSTNERE!

Bygda ligger i en sving langs Fjærlandsfjorden med breen hengende over skulderen. Irrgrønt smeltevann fra breen renner ut i fjorden, og gjenskinnet gir måkene grønne mager.

I 2004 viste naturen muskler da enorme stein- og gjørmemasser la seg som et seigt teppe over en gård i Supphelledalen. Husene ble berget – så vidt. Fordi rundballene til bonden la seg som et dike foran dem.

Gamlekarene glemte å spytte ut snusen da de ble vitne til traktorballett med rundballer.

Bygda Fjærland ligger i en sving langs Fjærlandsfjorden med breen hengende over skulderen. Irrgrønt smeltevann fra breen renner ut i fjorden, og gjenskinnet gir måkene grønne mager.

Den dagen kalte ikke rundballene på anerkjennende nikk fra kunstvitere, eller for den saks skyld latter. Det var blodig alvor, et godt bilde på hvor mye rundballene kan bety. De gir næring til både folk og fe, kropp og sjel – og altså en egen festival i dets navn.

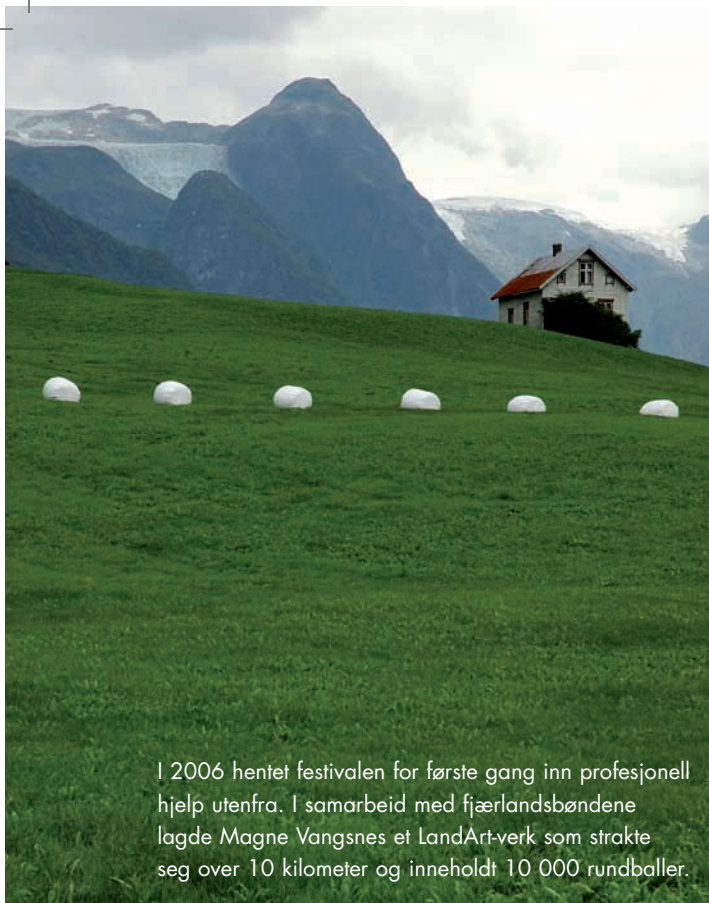
HVERT FJERDE ÅR

Rundballefestivalen er et enormt dugnadsløft som setter hele bygda på hodet i ukevis.

- For at vi ikke skal slite oss ut begrenser vi festivalen til hvert fjerde år. Akkurat som OL, sier Orheim før hun skynder seg å føye til: – Uten sammenligning for øvrig! Vi ønsker at festivalen skal være grensesprengende og skape debatt. Hver festival skal sette fokus på nye problemstillinger knyttet til estetikk, kulturlandskap og landskap generelt. Da må vi tillate oss å bruke tid på å fordøye det vi allerede har gjort, og på å utvikle nye ideer for neste festival.

I 2006 ble festivalen for første gang inn profesjonell hjelp utenfra: i samarbeid med Fjærlandsbøndene lagde Magne Vangsnæs et LandArtverk som strakte seg over 10 kilometer og inneholdt 10 000 rundballer.

I 2006 hentet festivalen for første gang inn profesjonell hjelp utenfra. I samarbeid med fjærlandsbøndene lagde Magne Vangsnes et LandArt-verk som strakte seg over 10 kilometer og inneholdt 10 000 rundballer.

TI KILOMETER KUNST

Under den andre festivalen i 2006 var målet å sette søkelys på bygdeestetikk.

- Vi hører mye om tettstedsplanlegging, men hvordan er det i bygdene? spør Orheim retorisk.
- Estetikken i ei bygd er viktig for hvordan folk opplever å bo i og besøke den. Hvis alle samarbeider, hva kan vi få til da?

For første gang hentet bygdefolket inn profesjonell hjelp utenfra. Land Art- og bildekunstner Magne Vangsnes fikk nye og uvante redskaper i hendene: 25 egenrådige og kreative bønder og 10 000 rundballer. Lerretet var en av de vakreste bygdene i Sogn, og resultatet ble et ti kilometer langt kunstverk.

Magne Vangsnes og bøndene startet med planleggingen noen

LAGER HAN KUNST FOR FUGLENE? SPURTE FOLK. FOR DEM OGSÅ, SVARTE VANGSNES

måneder før festivalen, først med å skaffe oversikt over hvor rundballene vanligvis blir plassert i terrenget, deretter med en kartlegging av hva som er praktisk mulig å gjøre. Det er en rekke forhold å ta hensyn til: Ikke all mark er egnet til å plassere rundballer på, og dessuten må rundballene behandles forsiktig slik at det ikke går hull i plasten og førkvaliteten forringes. Etter mange runder ble kartet til LandArt-verket ferdig. Hver bonde fikk en kopi og ansvar for å følge opp sin del. En rundballe veier cirka 800 kilo, og de ble plassert med traktor.

Lager han kunst for fuglene? spurte folk. For dem også, svarte Vangsnes. Da vi snakket med ham i fjor, hadde han sett flyfoto av kunstverket.

- Og det fungerer for fuglene, slo han fast!
- Per Fugelli – Norges desidert minst moraliserende sosialmedisiner - var hentet inn for å snakke om hvorfor vi kan bli sjuke av det stygge, og at vi kan bli glade av rundballer.
- Det er fandanivolsk og lekent, rett ut modig å gjøre rundballer om til smykker i naturen, sa Fugelli da vi pratet med ham.
- I all vår hybris, vår tro på lidenskap og teknologi, på kontroll over naturen og designet liv – vi tror vi er Gud. Men naturen slår tilbake, den lærer oss å være ydmyke. Helsen vår er lenket til naturen.

NESTE UT: 2010

Hva som blir fokus for neste festival i 2010, er det ingen som aner. Det er en prosess som for alvor starter neste år.

Men to ting fra 2006-festivalen kaller på en reprise: Rundballefanfaren som Magne Rutle komponerte; en snernten, lekker sak som publikum garantert kommer til å få høre igjen. Og dessuten en egen traktorballett.

TRAKTORBALLETT MED RUNDBALLER

En traktor er ikke bare vulgær og maskulin. Den er estetisk, mener traktorballettkoreograf Anders K. Mundal. Det er Rundballefestival 2006. I dagervis har bøndene drevet på med presisjonskjøring med traktorene sine. Med kart på rattet og finjustert hydraulikk har traktoreggene blitt plassert i sirlig mønster langs linjer i landskapet.

Plutselig skraper "Svanesjøen" fra høyta-lerne, og et par hundre tilskuere kikker oppover mot jordet der tre traktorer sakte kommer dansende mot hverandre med rundballer både foran og bak. Bak rattet på den ene sitter Anders K. Mundal.

- Mange synes dette er noe tøys, men er ikke det litt av poenget da, at det skal være litt tøys? smiler han og sveiper den ene rundballen lekent høyt i luften, i takt med de to andre, etter egen koreografi.

Det er generalprøve på traktorballetten. Alt skjærer seg – men som regelen er på alle store oppsetninger – når generalprøven går skeis, blir premieren strålende. Dagen etter sitter koreografen som støpt, og gamlekarene glemmer å spytte ut snusen. Det er bare å gi seg ende over. Stive traktorledd til tross, dansen er rett og slett nydelig.

- Det er rett før jeg tar til tårene, sier en eldre dame, men det er ikke godt å vite om hun mener det eller tøyser. Vi velger å tro det første. Kombinasjonen av det velkjente (musikken) og det nesten utenkelige (traktorer som danser med rundballer) er kjempemorsom og veldig presist utført. Det handler om å ikke ta seg selv så høytidlig, å tørre å leke og ikke minst, gjøre finkulturen på sin egen måte.

Marit Benz Heidi Hattestein

I 2006 hentet festivalen for første gang inn profesjonell hjelp utenfra. I samarbeid med fjærlandsbøndene lagde Magne Vangsnes et LandArt-verk som strakte seg over 10 kilometer og inneholdt 10 000 rundballer.

Land Art- og bildekunstner Magne Vangsnes.